

باسمه تعالی

آموزش‌های عمومی ازدواج در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه

عنوان کتاب درسی	پایه تحصیلی	فصل / درس / صفحه	موضوع و نحوه پرداختن به آن
مدیریت خانواده و سبک زندگی ویژه پسران	دوازدهم	در پنج فصل	با عناوین: - هویت و سبک زندگی - شیوه‌های ارتباط با جنس مکمل - بلوغ و مرد زندگی - مهارت‌ها و آداب زندگی و - انتخاب، که به موضوع ازدواج و خانواده می‌پردازد و نماهای مختلفی از زندگی و خانواده به سبک زندگی اسلامی - ایرانی را نشان می‌دهد.
مدیریت خانواده و سبک زندگی ویژه دختران	دوازدهم	در ده صفحه	با عناوین: "زندگی با طعم دخترانه"، "زندگی با طعم رضایت"، "زندگی با طعم تردید"، "زندگی با طعم پختگی"، "زندگی با طعم حسرت"، "زندگی با طعم آرامش"، "زندگی با طعم انتخاب"، "زندگی با چاشنی اختلاف"، "زندگی با طعم مهربانی"، "زندگی با طعم مسؤلیت" که به معرفی شخصیت دختر و هویت او، به موضوع ازدواج و چالش‌های آن، معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه دختر و خانواده‌اش در راستای موازین دینی، مسؤلیت‌پذیری دختر، اختلافاتی که ممکن است در زندگی یک دختر رخ دهد و راه‌های کسب مهارت‌های حل اختلافات زندگی برای کنترل و کاهش طلاق و همچنین راه‌های کسب مهارت‌های سازگارانه برای تحکیم بنیان خانواده و پرداختن به زندگی، به سبک اسلامی - ایرانی پرداخته می‌شود.
سلامت و بهداشت	دوازدهم	فصل ۴ درس ۹	با عنوان "بهداشت ازدواج و فرزندآوری" که با طرح مباحث مربوط به ازدواج از جمله: سن ازدواج، اقدامات بهداشتی لازم قبل از ازدواج، باروری و فرزندآوری، عوامل مؤثر بر باروری زوجین، توصیه‌های بهداشتی برای باروری مردان، توصیه‌های بهداشتی برای بارداری زنان ضمن آموزش الگوهای صحیح همسرگزینی، به استلزامات زندگی سعادت‌مند و جامعه سالم می‌پردازد.

با عنوان "ارزش‌ها و کارکردهای خانواده" درباره اهمیت تشکیل خانواده و ازدواج در آموزه‌های دینی ما مسلمانان؛	درس ۱۹	نهم	مطالعات اجتماعی
با عنوان "آرامش در خانواده" به شروع زندگی مشترک از ازدواج به عنوان یکی از نیازهای ثابت یاد شده است.	درس ۲۰	یازدهم رشته ادبیات و علوم انسانی	دین و زندگی ۲
آوردن آیاتی از قرآن کریم با موضوع ازدواج	صفحه ۳۰		
با عنوان "زمینه‌های پیوند"	صفحات ۲۰۵ تا ۲۰۷		
با عنوان "پیوند مقدس"	درس ۱۷ صفحات ۲۰۸ تا ۲۱۸		
با عنوان "پیوند مقدس"	درس ۱۸ صفحات ۲۲۲ تا ۲۳۰	دوازدهم	دین و زندگی ۳
به شکل‌گیری رابطه زناشویی در چارچوب خانواده و به شکل ازدواج با گرویدن مردم به اسلام اشاره دارد.	صفحه ۱۲۶		
به آیین ازدواج در دین مسیحیت اشاره کرده است.	صفحه ۱۴۸	یازدهم و دوازدهم	تحلیل فرهنگی
با عنوان "فرهنگ و جامعه پذیری" دانش‌آموزان را به بررسی و تجزیه و تحلیل درباره ازدواج ترغیب می‌کند.	فصل ۱ درس ۲ صفحات ۱۹ و ۲۰		
به افزایش سن ازدواج در دو دهه گذشته اشاره دارد.	صفحه ۲۵		
دانش‌آموزان را به بررسی و تجزیه و تحلیل درباره مراسم ازدواج پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها و روش زندگی آنها ترغیب می‌کند	فصل ۲ درس ۱ صفحه ۳۷		
به افزایش ارتباطات از طریق ازدواج اشاره دارد.	صفحه ۵۳		
با عنوان "خانواده‌گرایی" از طریق تصویر و متن به خانواده‌گرایی و توجه ایرانیان به خانوادهٔ پرجمعیت اشاره دارد.	فصل ۳ درس ۳ صفحات ۹۵ و ۹۶		
با عنوان تأخیر در ازدواج و فردگرایی	صفحه ۱۲۱		
با عنوان باورهای دینی و آینده جمعیت ایران به ازدواج و داشتن فرزندان اشاره دارد.	صفحات ۱۲۳ تا ۱۲۷		

در قالب بخوانیم و بدانیم به مراسم عروسی و مقدمات آن اشاره دارد.	صفحه ۱۲	دوازدهم	هویت اجتماعی
با عنوان از من تا ما به ازدواج و جمعیت اشاره دارد.	درس ۲ ص ۱۳		
تصاویری از مراسم ازدواج	درس ۳ ص ۲۰		
آوردن مطالبی در قالب مباحثه کنید با موضوع ازدواج و فرزندآوری اشاره دارد.	صفحه ۴۲		
به بالارفتن سن ازدواج و کاهش جمعیت اشاره شده است.	صفحه ۸۶		
با عنوان من حق دارم به موضوع ازدواج و تشکیل خانواده اشاره شده است.	صفحه ۲	هفتم	مطالعات اجتماعی
به موضوع خانواده در ایران باستان می‌پردازد و آورده شده ازدواج در نزد ایرانیان یک تکلیف دینی و پیمان مقدس بوده است.	صفحه ۱۳۲		
با عنوان فرهنگ، شیوه زندگی، در قالب متن و تصویر به موضوع ازدواج و مراسم آن در ایران اشاره شده است.	صفحه ۱۱۶		
با عنوان "ارزش‌ها و کارکردهای خانواده" به موضوعات: ازدواج، فرزند آوری، تجدید نسل و سیاست‌های جمعیتی می‌پردازد.	فصل ۱۰ درس ۱۹ صفحات ۱۳۰-۱۳۳	نهم	مطالعات اجتماعی
با عنوان "آرامش در خانواده" به شروع زندگی مشترک، افزایش تعداد فرزند و سیاست‌های جمعیتی می‌پردازد.	فصل ۱۰ درس ۲۰ صفحات ۱۴۰-۱۳۴		
آوردن مطالبی در خصوص مراسم عروسی در قالب بخوانیم و بدانیم	صفحه ۱۵	دهم	جامعه‌شناسی ۱
با عنوان از من تا ما، ازدواج را یکی از زمینه‌های پیوند میان انسان‌ها و گذر از من به ما معرفی کرده است	صفحه ۱۶		
تصاویر مربوط به مراسم عروسی	درس ۴ ص ۲۶		
تصاویر مربوط به مراسم عروسی.	درس ۴ ص ۳۰		
درباره تأخیر در ازدواج و عواقب آن	درس ۱۱ ص ۹۲		

با عنوان تأخیر در ازدواج و افزایش طلاق، ذیل بحث تعارض، تزلزل و بحران هویت در نهاد خانواده.	درس ۱۱ ص ۹۶	دهم	جامعه‌شناسی ۱
به تشکیل خانواده و مؤلفه‌های آن اشاره شده است.	صفحه ۱۱۸		
با عنوان شجره نامه، ازدواج و تشکیل خانواده را زمیته ایجاد مودت و رحمت میان زن و مرد معرفی کرده است.	صفحه ۱۳۴		
با عنوان سیاست‌های جمعیتی، بالارفتن سن ازدواج را یکی از علت‌های کاهش جمعیت بر می‌شمارد.	صفحه ۱۳۶		
ایجاد یا تقویت آداب و رسوم غلط در امر ازدواج به عنوان یکی از اعمال ناشایستی که موجب سنگین شدن پرونده گناهان فرد، حتی پس از مرگ وی می‌شود، معرفی شده است.	صفحه ۶۵	دهم	دین و زندگی ۱
در قالب بخوانیم و بدانیم، درباره عوامل تأخیر ازدواج و موانع تشکیل خانواده ذیل بحث در حاشیه قرار گرفتن رفع نیازهای اساسی و تأمین سعادت	درس ۲ ص ۱۲	دوازدهم	هویت اجتماعی
تصاویری از مراسم ازدواج	درس ۳ ص ۲۰		
در قالب بحث و گفتگو کنید و تصویر، به خانواده، لزوم فرزندآوری و تداوم نسل از شجره‌نامه، سیاست‌های جمعیتی می‌پردازد.	درس ۱۰ صفحات ۸۸-۸۴		
به ویژگی‌های دختر پیامبر در هنگام ازدواج و پس از آن اشاره دارد.	صفحات ۹۰ و ۹۳	هفتم	پیام‌های آسمان
در قالب فعالیت کلاسی به برگزاری جشن ازدواج می‌پردازد.	صفحه ۹۶	هشتم	
با عنوان تعریف روانشناسی رشد به ازدواج اشاره شده است.	صفحه ۳۷	یازدهم	روانشناسی
با عنوان سبک تصمیم‌گیری احساسی به موضوع ازدواج می‌پردازد.	صفحات ۱۴۴ و ۱۴۵		

با موضوع افسردگی ، از تأخیر در ازدواج به ویژه برای دختران به عنوان یکی از عوامل این بیماری یاد کرده است.	صفحه ۱۳۶	هشتم	تفکر و سبک زندگی
با عنوان معنای زندگی به موضوع ازدواج اشاره دارد.	صفحه ۴۲	دوازدهم	جامعه شناسی ۳
در قالب متن و تصویر به آداب و رسوم ازدواج در سنت ترکمن ها اشاره کرده است.	صفحه ۵۲		
به مسائل خانوادگی از جمله ازدواج می پردازد.	صفحه ۲۹	دهم رشته علوم و معارف اسلامی	احکام ۱ ویژه پسران
در قالب بیندیشیم و پاسخ دهیم به یکی از احکام حج و ازدواج اشاره دارد.	صفحه ۹۹		
به مسائل خانوادگی از جمله ازدواج می پردازد.	صفحه ۳۰	دهم رشته علوم و معارف اسلامی	احکام ۱ ویژه دختران
در قالب بیندیشیم و پاسخ دهیم به یکی از احکام حج و ازدواج اشاره دارد.	صفحه ۱۰۳		
در تعریف محرم و نامحرم به موضوع ازدواج اشاره شده است.	صفحات ۲۹ و ۳۰	یازدهم رشته علوم و معارف اسلامی	احکام ۲
در قالب فعالیت از دانش آموزان خواسته شده درباره آیات مربوط به احکام خانواده؛ مانند ازدواج، طلاق، حجاب و عفاف، حقوق زن و مرد و ... تحقیق کنند و آن را در کلاس برای سایر دانش آموزان معرفی نمایند.	صفحه ۳۶	دوازدهم رشته علوم و معارف اسلامی	احکام ۳
در قالب فعالیت از دانش آموزان خواسته شده در کلاس بحث کنید که چگونه می توان توکل را در ازدواج، انتخاب رشته و شغل به کار برد؟	صفحه ۳۸	دوازدهم رشته علوم و معارف اسلامی	اخلاق ۳
با عنوان ساز مخالف با جنس مخالف! به ازدواج اشاره شده است.	صفحه ۹۵		
توصیه پیامبر اسلام(ص) به جوانان در خصوص ازدواج آورده شده است.	صفحه ۹۸		

آیه‌ای از قرآن درباره تداوم نسل انسان از طریق ازدواج آورده شده است.	صفحات ۹۱ و ۹۲	دوازدهم	علوم و معارف قرآنی ۳
با عنوان ازدواج و تشکیل خانواده	صفحه: ۱۸	دوازدهم شاخه فنی و حرفه‌ای	مدیریت امور اقتصادی و اجتماعی خانواده (جلد دوم)

تصاویر بخشی از اقدامات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در راستای اجرای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت

مدیریت خانواده و سبک زندگی ویژه پسران پایه دوازدهم

شیوه‌های آشنایی برای ازدواج

درس بیست و دوم

اهداف درس بیست و دوم

- ◆ آشنایی با شیوه‌های آشنایی برای ازدواج
- ◆ بررسی شیوه آشنایی فردی و مستقیم
- چگونگی مدیریت علایق در آشنایی‌های فردی
- ◆ بررسی شیوه آشنایی در فضای مجازی
- ◆ بررسی شیوه آشنایی خانوادگی و غیرمستقیم

یکی از پیش نیازهای مهم و ضروری برای ازدواج، آشنایی دوطرف از ویژگی‌های شخصیتی، اخلاقی، اعتقادی، خانوادگی، رفتاری، فرهنگی و اقتصادی یکدیگر است. دختر و پسر باید با دقت و حساسیت زیاد و با استفاده از راه‌های مناسب از نقاط قوت و ضعف یکدیگر اطلاع پیدا کنند و متوجه شوند چقدر با هم تناسب فکری و اعتقادی دارند. شیوه‌ها و فرایندهای مختلفی برای شروع آشنایی و شناخت، در بین افراد مرسوم است. «آشنایی‌های فردی، مجازی و خانوادگی» که در این درس به آنها پرداخته می‌شود.

آشنایی‌های فردی

در آشنایی فردی، دختر و پسر به خاطر جذابیت‌های رفتاری، علمی، ظاهری، اشتراکات کاری یا تحصیلی، دردها و مشکلات مشترک، به صورت مستقیم با یکدیگر مرتبط می‌شوند. پس از مدتی که پسر زمینه را مساعد دید، از دختر خواستگاری می‌کند و بعد از اینکه همدیگر را انتخاب می‌کنند، خانواده‌ها را در جریان قرار می‌دهند. اتفاقاتی که در پی این قبیل آشنایی می‌افتد و مشکلاتی که به وجود می‌آید، اتفاقات مهمی است که عموماً به آن بی‌توجهی می‌شود.

مطالعات اجتماعی پایه نهم

درس ۱۹

ارزش‌ها و کارکردهای خانواده

تشکیل خانواده

نقطه شروع بنیان خانواده، ازدواج است. ازدواج (نکاح) پیمانی الهی است که به موجب آن یک زن و مرد در زندگی با هم شریک و متحد می‌شوند و خانواده‌ای را تشکیل می‌دهند. تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند در نهاد انسان گذاشته شده و تشکیل زندگی خانوادگی، امری طبیعی و فطری و بر اساس نظام خلقت است.

ارزش‌ها و کارکردهای خانواده

الف) رشد کمالات انسانی

خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون رشد و تعالی انسان است. زن و مرد، همچون دو بخش از یک تصویر زیبا هستند که با ازدواج، یکدیگر را تکمیل می‌کنند. زندگی مشترک با تمام فراز و نشیب‌های مختلف آن، می‌تواند سبب تقویت معنویت و اخلاق پسنده زن و مرد، مانند صبر، گذشت، تلاش برای کسب روزی حلال، تربیت خود و فرزندان، مدیریت نیازهای خانواده و همچنین ایجاد آرامش در محیط زندگی شود.

ب) فرزندآوری و تجدید نسل

یکی از مهم‌ترین کارکردهای خانواده در طول تاریخ، فرزندآوری بوده است. فرزندآوری علاوه بر تقویت بنیان خانواده موجب می‌شود که نسل انسان باقی بماند و تداوم پیدا کند.

با تولد فرزندان، خانواده توسعه می‌یابد و مستحکم می‌شود. به دنیا آمدن فرزندان، موجب نشاط و سرزندگی اعضای خانواده و دلگرمی پدر و مادر می‌شود. تولد فرزند، برای اعضای خانواده و خویشاوندان برکت‌ها و فواید زیادی دارد.

اولین شرط بقای هر جامعه‌ای، جمعیت آن است و بدون وجود جمعیت کافی در یک جامعه، فعالیت‌های آن دچار اختلال می‌شود. در صورتی که جمعیت یک جامعه منقرض گردد، آن جامعه نابود می‌شود و از بین می‌رود.

۱۳۰

سلامت و بهداشت پایه دوازدهم

درس نهم

بهداشت ازدواج و فرزندآوری

ازدواج یک مرحله بسیار مهم از زندگی انسان است که نه تنها برای زن و مرد بلکه برای تداوم نسل‌های بعد نیز سرنوشت‌ساز است. ازدواج عامل تکامل انسان است، چنانچه پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «هیچ بنایی در اسلام از ازدواج در نزد خدا محبوب‌تر نیست» (وسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ۳) و نیز می‌فرماید: «هر کس ازدواج کند به وسیله آن نصف دینش را حفظ کرده است» (وسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ۵).

ازدواج مناسب، راه اصلی نیک بختی است و موفقیت در آن مستلزم کسب آمادگی‌های لازم و رعایت مسائل بهداشت جسمی، روانی و اجتماعی زوجین است. رعایت اصول بهداشت ازدواج و فرزندآوری نقش مهمی در سرنوشت خانواده و جامعه داشته و ضامن تأمین سلامت نسل‌های بعدی است.

سن ازدواج

بلوغ جنسی زن و مرد، اولین شرط لازم برای ازدواج است، در جوامع گذشته اغلب سن ازدواج نزدیک به سن بلوغ جنسی پسران و دختران بوده است. ولی رفته رفته با تغییرات اجتماعی، تغییر الگو و سبک زندگی و بعضی از عوامل دیگر، سن ازدواج نیز تغییرات زیادی کرده است. سن ازدواج در جوامع مختلف، متفاوت است و عوامل متعددی در تعیین آن نقش دارند. در جامعه ما نیز سن ازدواج متأثر از عوامل متعددی است. برای نمونه در فرهنگ ایرانی - اسلامی ازدواج امری مقدس شمرده شده و براساس آموزه‌های اسلامی به جوانان سفارش می‌شود آن را به تأخیر نیندازند.

هویت اجتماعی پایه دوازدهم

جوامع مختلف، شیوه‌های متفاوتی برای زندگی دارند و دلیل تفاوت آنها این است که فرهنگ آموختنی است^۱ و از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. به همین دلیل فرهنگ را آگاهی و شناخت مشترک نیز می‌نامند.

در یک جامعه نیز شیوه زندگی مردم در همه مناطق یکسان نیست. همه ما ایران را کشور خود می‌دانیم؛ از حق و حقیقت دفاع می‌کنیم، راست‌گویی را ارج می‌نهیم، ظلم و بی‌عدالتی را بد می‌شماریم، احترام به بزرگ‌ترها را لازم می‌دانیم و انسان‌های فداکار را تحسین می‌کنیم اما همه ما در سراسر کشور با گویش و لهجه واحدی سخن نمی‌گوییم. مردم هر شهر، خصوصیات اخلاقی و رفتاری ویژه‌ای دارند و هر صنف دارای ارزش‌ها، مقررات، دانش‌ها و مهارت‌های خاصی است.

آن بخش از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند، «فرهنگ عمومی» و بخش‌هایی که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است، «خرده‌فرهنگ» نامیده می‌شود.

بخشی از آداب و رسوم ازدواج و عروسی در میان تمامی اعضای جامعه‌ما مشترک است ولی مردم مناطق مختلف آداب و رسوم مخصوص به خود را نیز دارند.

خرده‌فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند. در مواردی ممکن است عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و مهارت‌های درون یک خرده‌فرهنگ، ناسازگار و مخالف با فرهنگ عمومی باشد. در این صورت، این خرده‌فرهنگ را «ضد فرهنگ» می‌نامند. خرده‌فرهنگ گروه‌هایی که انحراف اجتماعی دارند، مانند بزهکاران، سارقان و... ضد فرهنگ

۱- فرهنگ از طریق وراثت (ژن‌ها) از نسلی به نسل دیگر منتقل نمی‌شود. هرگاه یک نسل نتواند فرهنگ خود را حفظ کند یا نتواند آن را به نسل بعد منتقل سازد، جهان اجتماعی فرو می‌ریزد یا به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود.

تحلیل فرهنگی پایه یازدهم

موضوع زیر را بررسی و تجزیه و تحلیل کرده و درباره آن در کلاس گفتگو کنید:

آیا از «روش زندگی» گذشتگان و یا نیاکان خود اطلاعی دارید؟ پدر بزرگها و مادر بزرگهای شما چگونه زندگی می کردند؟ مراسم ازدواج و عزاداری آنها چگونه برگزار می شد؟ آیا این مراسم، امروز هم، همان گونه برگزار می شود؟ چه عناصر فرهنگی در آنها، «ثابت» مانده است و کدام یک «تغییر» کرده است؟

چیستی دگرگونی های فرهنگی

«چه غذایی را بیشتر دوست دارید؟»

هر یک از شما دانش آموزان، این سؤال را، از سه گروه سنی زیر بپرسید و پاسخها را یادداشت کنید:

الف) پدر بزرگها و مادر بزرگها؛

ب) پدر و مادر خودتان؛

پ) برادران و خواهران کوچکتر، یا کودکان ۶-۷ ساله.

آیا پاسخها یکسان است؟ آیا هر سه گروه، که نماینده سه نسل هستند، یک نوع غذا را دوست دارند؟

مدیریت امور اقتصادی و اجتماعی خانواده (جلد دوم)

شکل ۱- دیدار با خویشاوندان

دین اسلام نیز که تضمین کننده سعادت انسان است درباره اهمیت و برقراری ارتباط در زندگی توصیه هایی بسیار دارد و برای تنظیم روابط اجتماعی انسان ها با دیگران، آداب و مهارت هایی وضع نموده و پیروان خود را به رعایت این آداب سفارش فرموده است. از جمله توصیه های آن می توان به صلۀ رحم، شور و مشورت، نمازهای جماعت و جمعه، عفو و بخشایش، انفاق و کمک به یکدیگر و... اشاره کرد. با توجه به اهمیت صلۀ رحم در ارتباط و تأکید دین اسلام به آن در برقراری ارتباط لازم است درباره آن بیشتر بدانید.

صلۀ رحم: صلۀ رحم از دو واژه «صله» و «رحم» تشکیل شده است. صلۀ از ریشه «وصل» به معنای پیوستن دو چیز به هم و نیز به معنای احسان و دوستی آمده است. واژه رحم، در «صلۀ رحم» استعاره برای قرابت و خویشاوندی است (شکل ۱).

بنابراین، معنای اصطلاحی صلۀ رحم، ارتباط و دیدار با خویشاوندان و کمک به آنها است. در مباحثی چون هدیه، ازدواج و شهادت دادن (در دادگاه) و... سخن از صلۀ رحم شده است. برخی از نامها و صفات خداوند مانند رحمان و رحیم از نظر واژگانی و معنایی با «رحم»، هم ریشه اند. در یک حدیث قدسی آمده است: «من خدای رحمان هستم؛ رحم را خلق کردم و نام آن را از نام خود گرفتم؛ پس هر کس صلۀ رحم کند او را به رحمت خویش متصل سازم و هر کس قطع رحم کند، او را از رحمت خویش دور نمایم».

در اهمیت صلۀ رحم همین بس که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، همه انسانها را به صلۀ رحم سفارش کرده است.

پرورش مهارت های ارتباطی و مشارکتی

یودمان چهارم: توسعه ارتباط و مشارکت مربی با والدین

هدف توانمند سازی ۴-۱: برقراری ارتباط مربی با والدین را توضیح دهد.

خانواده

«یکی از نشانه‌های قدرت خداوند این است که برای شما از جنس خودتان همسری آفرید تا وسیله آرامش شما باشد و در میان شما دوستی و رحمت قرار داده است.»^۱
به تصویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۱- خانواده

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی با توجه به شکل ۱، در مورد خانواده گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو کنید

تعریف خانواده

خانواده مرکب از پدر، مادر، فرزند یا فرزندان، پدربزرگ، و مادربزرگ است که با ازدواج آغاز می‌شود، اما در عصر حاضر تغییرات زیادی کرده و کوچک‌تر شده است. خانواده اولین، کوچک‌ترین، و اساسی‌ترین واحد اجتماعی است. طبق تعریف سازمان ملل خانواده به گروه دو یا چند نفره‌ای اطلاق می‌گردد که با هم زندگی می‌کنند، درآمد مشترک برای غذا و دیگر ضروریات زندگی دارند و از طریق ازدواج، خون و یا فرزندخواندگی با هم نسبت دارند. خانواده‌ها از جنبه‌های مختلف با یکدیگر متفاوت‌اند:

۱ **ساختاری:** بسیاری از کودکان با پدر و مادر زندگی می‌کنند. برخی کودکان با تک والد بزرگ می‌شوند یا پدر بزرگ و مادر بزرگ و سایر بستگان از آنها نگهداری می‌کنند.

۲ **اقتصادی:** خانواده‌ها از نظر درآمد و وضعیت اقتصادی متفاوت‌اند. برخی از خانواده‌ها با توجه به شغل والدین،

۱- سوره روم، آیه ۲۱

فرهنگ

فعالیت

۱- فرهنگ چیست؟ شما چه برداشتی از واژه فرهنگ دارید؟
برداشت خود را از واژه فرهنگ بنویسید و به نوبت در کلاس بخوانید. معلم نکات مشترک را روی تخته بنویسد.
پس از پایان درس، یکبار دیگر نوشته خودتان و نکات روی تخته را مرور کنید و بگویید برای تکمیل توضیح فرهنگ، چه نکات دیگری را اضافه می‌کنید.

فرهنگ، شیوه زندگی

به طور کلی، فرهنگ یک جامعه* شیوه زندگی آن جامعه است. آیا تاکنون به شیوه زندگی جوامع مختلف دقت کرده‌اید؟ افراد یک جامعه برای زندگی در کنار هم از شیوه‌های مشترکی استفاده می‌کنند. آنها در چگونگی برقراری ارتباط با یکدیگر، آداب و رسوم و پوشاک و تغذیه، باورها و اعتقادات، قوانین و مقررات، نحوه استفاده از محیط طبیعی و ... اشتراکاتی با هم دارند. جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به وجود نمی‌آید.

قند ساییدن در مراسم ازدواج، ایران

جشن برنج، زابن

بازار سناتور، تایلند

آیین پذیرایی مردمی از زائران اربعین حسینی علیه السلام، عراق

مراسم افطاری جمعی، هند

دین و زندگی ۲ پایه یازدهم

درس هجدهم

پیوند مقدّس

رسول خدا ﷺ :

«در اسلام، هیچ بنایی نزد خدا محبوب‌تر از ازدواج نیست.»^۱

از ماندگارترین و حساس‌ترین تصمیم‌های زندگی، انتخاب همسر و آغاز زندگی مشترک با اوست. معمولاً برای همه جوانان در زمینه ازدواج و انتخاب همسر، سؤالاتی پیش می‌آید، از جمله :

به‌راستی، همسر مناسب و دلخواه، چه ویژگی‌هایی دارد؟

زمان مناسب ازدواج چه هنگامی است؟

چه موانعی در مسیر ازدواج وجود دارد و چگونه می‌توان از آنها عبور کرد؟

در این درس، به این سؤالات پاسخ خواهیم داد.

۱- «ما بُنِيَ بِنَاءُ فِي الْإِسْلَامِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ التَّرْوِيجِ»؛ من لايحضره الفقيه، شيخ صدوق، ص ۴۰۹.

دین و زندگی ۲ پایه یازدهم

آمادگی برای ازدواج

انسان، با رسیدن به سن بلوغ و دوره جوانی وارد مرحله مسئولیت‌پذیری می‌شود و این شایستگی را به دست می‌آورد که مخاطب خداوند قرار گیرد و از هم‌اکنون برای سعادت خود و خانواده‌ای که در آینده نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه‌ریزی نماید. مهم‌ترین این برنامه‌ها در مورد تشکیل خانواده عبارت‌اند از:

۱- تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ؛

۲- مشخص کردن هدف‌های خود از تشکیل خانواده؛

۳- شناخت معیارها و شاخص‌های همسر مناسب؛

۴- شناخت ویژگی‌های روحی زن و مرد.

در این درس به تبیین برخی از این موارد می‌پردازیم:

تقویت عفاف و پاکدامنی

دوره بلوغ تا ازدواج یکی از حساس‌ترین و ارزشمندترین دوره‌های عمر انسان است؛ دوره گذر از کودکی و ورود به بزرگسالی و پذیرش مسئولیت‌های زندگی است. اگر نوجوان و جوان، این دوره را با پاکی و پاکدامنی بگذرانند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده به گناه و فحشا نشده باشد، راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندانش بسیار هموار کرده است.

قرآن کریم از دختران و پسران می‌خواهد که قبل از ازدواج حتماً عفاف پیشه کنند تا خداوند به بهترین صورت، زندگی آنان را سامان دهد.^۱ همچنین می‌خواهد که به هیچ وجه در پی رابطه غیر شرعی، چه پنهان و چه آشکار، با جنس مخالف نباشند^۲، که زبان آن تا قیامت دامنگیر آنان خواهد شد و در نسل‌های آنان تأثیر بدی خواهد گذاشت.

۱- سوره نور، آیه ۳۳.

۲- سوره مائده، آیه ۵؛ سوره نساء، آیه ۲۵.

تحلیل فرهنگی

تأخیر در ازدواج

امروزه تلاش و تکاپوی افراد برای ادامه تحصیل و یافتن شغل متناسب با تحصیلات معمولاً فرایندی طولانی و زمان بر است. این موضوع به طور ناخودآگاه افراد را ترغیب می کند که ازدواج را تا رسیدن به سطح مطلوبی از تحصیل و یافتن شغل مناسب به تأخیر اندازند. تأخیر از ازدواج به معنای بالا رفتن سن ازدواج از یک سو و محدود شدن بازه زمانی برای فرزندآوری از سوی دیگر است.

گفتگو کنید

فیلم های سینمایی زیر را تماشا کنید. رسانه در موضوع فرزندآوری چه نقشی می تواند داشته باشد؟ درباره آن در کلاس بحث کنید.

حجالت نگاش (۱۳۹۶)

فرشته ها با هم می آیند (۱۳۹۲)

آینده جمعیت ایران

بر پایه مطالعات انجام شده، در دو دهه گذشته در ایران، عمدتاً با اثر پذیری از عوامل فرهنگی شاهد تحولات جمعیتی سریع و غیرمنتظره بوده ایم. براساس مطالعات آینده پژوهی جمعیتی، اگر کاهش باروری در ایران با همین روند پیش برود، تا سی سال آینده جمعیت سالمند ایران مانند ژاپن خواهد بود.

اغلب اندیشمندان اجتماعی با خطر ناک خواندن وضعیت کنونی و پدیده های موجود جمعیتی، خواستار بازنگری جدی

در سیاست گذاری های جمعیتی و فرهنگ عمومی با هدف مهار روند کاهشی جمعیت و نرخ باروری هستند. رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز طی بیاناتی، دغدغه ها و نگرانی های آینده نگرانه خود درباره وضعیت جمعیتی

جامعه‌شناسی ۳ پایه دوازدهم

نمونه بیاورید

در یکی از اردوهای جهاد سازندگی که به خوزستان رفته بودیم، میهمان عشایر عرب‌زبان منطقه شدیم. در همین سفر بود که هر آنچه از میهمان‌نوازی و خونگرمی آنها شنیده بودیم، با چشم خودمان دیدیم. از میان همه آداب میهمان‌نوازی، یکی از رسوم میزبان به ما این درس را داد که آشنایی با آداب و رسوم اقوام مختلف و آگاهی از معنای این سنت‌ها تا چه اندازه در درک متقابل و برقراری ارتباط، مهم است. ماجرا از این قرار بود که پس از هر بار نوشیدن چای، میزبان بدون درنگ دوباره استکان‌های خالی ما را پر می‌کرد. این کار آنقدر تکرار شد تا یکی از دوستان ضمن تشکر به صراحت گفت که پذیرایی به قدر کفایت انجام شده است و ما دیگر میلی به نوشیدن چای نداریم. میزبان خونگرم و میهمان‌دوست هم توضیح داد که در میان عشایر منطقه، تا زمانی که میهمان استکان خالی‌اش را به صورت وارونه در نعلبکی قرار ندهد، بدین معناست که همچنان به خوردن چای تمایل دارد و او نیز به همین علت دوباره در استکان‌های ما چای می‌ریخته است.

در صورتی که شما نیز تجربه مشابهی داشته‌اید و با کنش‌هایی مواجه شده‌اید که معنای آن را نمی‌دانسته‌اید، آن را با دوستانتان در میان بگذارید و بگویید چگونه توانستید معنای آن کنش را دریابید.

■ زنان ترکمن بعد از ازدواج در زیر چارقدشان حلقه‌ای روی سر قرار می‌دهند که نشانه متاهل بودن آنهاست و آنان را از افراد مجرد متمایز می‌سازد. افرادی که این نشانه را می‌شناسند، معنای نهفته در آن را در می‌یابند.

تحقیق کنید

از میان موضوعات زیر یک مورد را انتخاب کنید و با راهنمایی دبیر خود و با استفاده از روش‌های کیفی درباره مسئله یا موضوعی مرتبط با آن تحقیق کنید:
زنگ تفریح، مدارس غیرانتفاعی، کلاس‌های کنکور، هواداری از یک تیم ورزشی، زندگی فرد معتاد به مواد مخدر، تکدی‌گری، الگوهای دوست‌یابی، افت تحصیلی، کودکان کار، بدحجابی، مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی.